

השמחה וההתרגשות בקניית הגמרא הראשונה

הגאון

רבי אברהם קלמנוביץ זצ"ל מגדולי תלמידי החכמים ביבשת אמריקה סיפר את הספור הבא, על הורי סבו שאהבו את התורה באופן מעורר השתאות. אי שם בעיירה קטנה לפני שנים רבות התגורר ילד בשם ליבל'ה. יום אחד הוא חזר מן התלמוד תורה וספר לאביו ולאמו כי מחר בבוקר הוא מתחיל ללמוד גמרא מסכת בבא מציעא. **באותו** לילה לא עצמו הוריו עין מרוב התרגשות הם היו מאושרים עד מאד שהבן היקר שלהם מתחיל ללמוד גמרא. איזה אושר!

הבעיה היתה, שרבי אשר ואשתו היו עניים ביותר ולא היה להם די כסף כדי לרכוש גמרא עבור ילדם היקר. ליבל'ה הבין כי בבקר הוא ילך ל"תלמוד תורה", יספר לרבי שאין לו גמרא והרבי יגיד לו ללמוד עם חברו בגמרא אחת. הלילה עבר והבקר הגיע.

החלבן סובב עם עגלתו והניח כדי חלב בחצרות הבתים חנותו של האופה נפתחה לרוחה והדיפה ניחוחות של ככרות טריים, ורבי פינחס בעל חנות ספרי קודש פתח גם הוא את חנותו מוקדם בבוקר, אולי איזה תלמיד יקנה אצלו סדור חדש לפני שהוא הולך ללמוד ב"תלמוד תורה".

והנה, להפתעתו של רבי פינחס, עוד בטרם הספיק להתיישב על כסאו, נכנסה אמו של ליבל'ה יקירה. הוא טפס על הסולם. הוריד גמרא גדולה ויפה, ובעודו עסוק במתן העודף נשמעו פסיעות מתקרבות אל החנות.

לפתע נכנס רבי אשר אביו של ליבל'ה ושאל את אשתו: "מהיכן יש לך כסף לקנות גמרא?" ענתה לו: "מכרתי את הצעיף היפה שלי, כדי שליבל'ה ילמד תורה". אמר לה רבי אשר: "נהדר, אבל גם אני מכרתי את שעוני היפה כדי לקנות גמרא לליבל'ה גם אני רוצה לזכות בזכות הגדולה הזו, לקנות גמרא לילדנו היקר".

אמר להם רבי פינחס מוכר הספרים: "יש לי הצעה! אתה תשלם חצי מחיר הגמרא, את תשלמי את החצי השני, ושניכם תהיו שותפים בזכות הגדולה לקנות גמרא לליבל'ה". הסכימו השנים, שלמו את חלקם ויצאו מהחנות. כה אהבו רבי אשר ואשתו את הגמרא שניהם אחזו בה והלכו לביתם כדי לתת לליבל'ה את 'הגמרא, וכל הדרך הם בכו משמחה, על כך שבנם היקר זוכה ללמד גמרא.

עד שהגיעו הביתה, הגמרא כבר הייתה רטובה מרוב דמעות, אבל ליב'לה בכלל לא הצטער, הוא אהב מאד את הגמרא הזו. בכל פעם שלמד בה, וראה את הכתמים של הדמעות על הגמרא הוא נזכר כי לימוד תורה הוא הדבר החשוב ביותר בעולם.

מדוע מתחילים את לימוד הגמרא בפרק "אלו מציאות"?

כדי להיות זהירים ברכושו של השני:

...בפולין היה נהוג ללמוד הרבה דיני ממונות, כמו שכתוב בגמרא¹ שבזמן שרב יהודה עמד בראש ישיבת פומבדיתא היו לומדים רק מסכתות דנזיקין². וכן עם הילדים הצעירים שזה עתה התחילו ללמוד גמרא למדו איתם "נזיקין..."

ונראה לומר דבזה שלומדים נזיקין ודיני ממונות מראים שרוצים להתנהג על פי תורה ואינם רוצים בשום אופן ליגע בממון אחרים... ולזה תיכף בהיות ילד קטן בן ח' שנים למדו איתו דין ד"ראה את המציאה ונפל עליה אם קנה או לו" וכיוצא בו.³

מיסד "תנועת המוסר", הגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל, היה אומר: "נהגו להתחיל עם ילדי תשב"ר ללמוד את המסכתות שבסדר "נזיקין", כדי להרגילים כבר בילדותם במושגים אלו. אחרת, כשיגדלו, יהיו הדברים מוזרים בעיניהם, ולא יוכלו להבין - למשל - מדוע אדם חייב לשלם אם תרנגולו או שורו הזיקו".⁴

להתחיל עם מתיקות התורה:

...כידוע מתחילים ללמוד עם הילדים בהגיעם לגיל בו הם מסוגלים להבין את דברי הגמרא - פרקים שונים ממסכת "בבא מציעא", ממסכת "בבא קמא" וכיוצ"ב. גם בהיכלי התורה, בישיבות הקדושות - מרבים לעסוק במסכתות אלו, מסכתות סדרי נזיקין...

לכאורה - מן הראוי היה להתחיל ללמוד עם הילדים את מסכת ברכות,

בשבילי
המציאות

דף
כ"א ע"ב

1 תענית כד, א
2 בבא קמא, מציעא ובתרא
3 "שפע חיים" - דרשות חורש"י עקב תשמ"ב עמ' תעח
4 "המאורות הגדולים" - עמ' לד. מובא ב"סימן לבנים" עמ' 195

לעבור למסכת שבת, וכן הלאה על פי הסדר! מדוע אפוא משנים אנו מן הסדר ההגיוני הזה? ובכן, התשובה היא אחת היא: אנו מבקשים להנחיל לתלמידינו לא רק את ידיעת התורה - אלא אף את מתיקות התורה! את אותה מתיקות המיוחדת שקל לילדים לחוש בה מיד אשר תמשוך אחר התורה הקדושה, ותביאם לדבוק בה כל ימי חייהם! כפי שרבי היה לומד כמו שחפצים התלמידים ולא ע"פ סדר⁵ הש"ס⁶.

כיצד להתנהג ברחוב:

הגאון רבי משה פיינשטיין ז"ע הסביר פעם בעת אסיפת מלמדים ב'תפארת ירושלים', מדוע מקובל שתחילת הגמרא תהיה מתוך פרק השני של מסכת בבא מציעא, ולא בהלכות 'שמע' או 'שמונה עשרה', שהן מעשיות יותר. אחת הסיבות היא לחקוק בלב התלמידים את ההכרה שהתורה מכתובה כיצד חייב יהודי להתנהג ברחוב, באותה מידה שהיא מלמדת אותו כיצד עליו להתנהג בבית הכנסת.⁷

להדגיש את חשיבות הזמן בגיל הילדות:

אמר האדמו"ר מגור שליט"א (תשנ"ז) נוהגים להתחיל ללמוד עם הקטנים בסוגיית ד'השבת אבידה' - פרק 'אלו מציאות', לרמז להם כי בשנות הנעורים כל רגע הוא אבידה, חבל על כל רגע, אבידה שאינה חוזרת, ויש לנצל את הזמן ללמוד.⁸

כל ההתחלות קשות

שאלו לרבי העשיל מלובלין שהיה יניק וחכים: "מנין לנו שכל ההתחלות קשות?" השיב בשנינות: "הנה ראייה מפורשת מההגדה של פסח, שכבר בהתחלה מופיעות הקושיות..."⁹

הילד אברהם ישעיה קרליץ¹⁰, הבריק בפקחותו. כשהיה בן שלש, אחרי שכבר ידע לקרוא, ניגש פעם אל אביו וקרא בבטחה: "אבא, אני כבר יודע ללמוד גמרא ובקי בכל הש"ס! התהרהר אביו וחייר בפליאה, "היתכן?" אבל

5 תוס' בבא מציעא דף ב', ע"א ד"ה שנים
6 "דרשות המגיד" רבי שבתי ידולביץ זצ"ל ח"ג עמ' קס"ז
7 "תוספת תורנית", יב באדר ב' תשע"א
8 "גדיל תורה" ח"ה עמ' תיא
9 חו"ח ח"ד עמ' מא
10 החזון איש

הינוקא הוסיף כמעט בנשימה אחת: "אדרבה הראה לי אות אחת מכל הש"ס שאינני יודע לקרוא אותה".¹¹

תחילת גמרא של רבי ישעיה'לה מטשכוב

לעת זקנתו של ה"דברי חיים" זי"ע נולד בנו הרה"ק רבי ישעיהו, שנודע לימים בכינויו הרה"ק מטשכוב זי"ע הי"ד.

כשהיה ילד קטן שמעו אביו כשהוא בוכה בכי מר. "מדוע בוכה הילד" - שאל הרבי את הגבאים. "הוא בוכה, משום שהיום מתחילים את לימוד הגמרא בחיידר, והרבי חילק את כל הכסף שהיה בבית לצדקה, ואין כסף בשביל לקנות גמרא!" - היתה התשובה.

"בשביל כך צריך לבכות?" - התפלא הרבי, "אני זוכר שכאשר הייתי ילד קטן נדפס מחדש ספרו של השל"ה הקדוש, ואני השתוקקתי מאוד ללמוד בו, אך באותו פרק זמן לא היה לאבי כסף לקנות את הספר. מה עשיתי? נכנסתי לבילה לבית המדרש, נטלתי את שני החלקים של השל"ה הקדוש ולמדתי בו עד אור הבוקר. מאז ועד היום לא קניתי את ספר השל"ה הקדוש ועדיין זוכר אני את כולו בעל פה, ישעיה'לה יכול לעשות אותו הדבר, אימרו לו שיפסיק לבכות, ייכנס לבית המדרש, ילמד את המסכת בעל פה, ואחר כך ילך לחיידר".¹²

מדוע נקראה הגמרא בשם "תלמוד בבלי"?

מרגלא בפומיה של רבי יוסף חיים זוננפלד - זי"ע - רבה של ירושלים לומר: "הפסוק "ציון במשפט תפשה ושביה בצדקה"¹³ - "ציון במשפט תפדה" בגימ' "תלמוד ירושלמי", "ושביה בצדקה" בגימ' "תלמוד בבלי", ללמדך שרק על ידי קיום שני התלמודים תפדה ציון מיד הגוים ולא בחיל ובכוח. והיינו שניגאל בזכות לימוד הגמרא - תורה שבע"פ.

11 ילדי שעשועים עמ' 122

12 עלון "דברי תורה", פר' צו - הגדול תשע"ב

13 ישעי' א', כו

יקר המציאות

עובדה נפלאה קשורה בגימטריה זו כששחו פעם לפני הגרייז מבריסק על גדלותו של הרי"ח זוננפלד, חזר לפניו אחד מבאי ביתו על כף¹⁴ נתלהב הגרייז ואמר: "אך גימטריה זו מובטח שברוח הקודש נאמרה, ויתכן לומר שגם משום כך קראו לשני התלמודים בשם "תלמוד בבלי" ותלמוד ירושלמי".¹⁵ מרגלא בפומיה של רבי יוסף חיים זוננפלד - ז"ע - רבה של ירושלים לומר: "הפסוק "ציון במשפט תפשה ושביה בצדקה" - "ציון במשפט תפדה" בגימ' "תלמוד ירושלמי", "ושביה בצדקה" בגימ' "תלמוד בבלי", ללמדך שרק על ידי קיום שני התלמודים תפדה ציון מיד הגוים ולא בחיל ובכוח. והיינו שניגאל בזכות לימוד הגמרא - תורה שבע"פ.

בשבילי המציאות

דף
כ"א ע"ב: